

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግስት እና በተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንግስት መካከል የተደረገውን በወንጀል ጉዳዮች የጋራ የሕግ ትብብር ስምምነት ለማፀደቅ

የተዘጋጀ ማብራሪያ

1. መግቢያ

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግስት እና በተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንግስት እ.ኤ.አ. ሴፕቴምበር 21 ቀን 2022 በወንጀል ጉዳዮች የጋራ የሕግ ትብብር ስምምነት በአቡዳቢ ተፈርሟል።

በስምምነቱ መግቢያ ላይ ስምምነቱ በወንጀል ምርመራ፣ ክስ እና የክርክር ሂደት የሁለቱንም ሀገራት የሕግ አካላት ወጤታማ በማድረግ የወንጀል መከላከል ስራን ወጤታማነት ለማሳደግ ታስቦ የተፈረመ ስምምነት መሆኑን ይገልጻል።

ስለሆነም ስምምነቱ በወንጀል ጉዳይ የሚደረግ ምርመራን እና ክስ ሂደትን በሚመለከት ለሚደረገው የሁለት-ደረጃ ትብብር የሕግ ማዕቀፍን የሚፈጥር በመሆኑ በሚኒስትሮች ምክር ቤት እና በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ውይይት ተደርጎ በእንዲጸድቅ ለማስቻል ይህ መግለጫ ተዘጋጅቶ ቀርቧል።

2. ስምምነቱ በአገራችን ላይ የሚጥለው ግዴታ

ስምምነቱ በወንጀል ጉዳዮች የጋራ የሕግ ትብብር ስምምነት እንደመሆኑ በአገራችን ላይ የሚጥላቸው ልዩ ልዩ ግዴታዎች አሉ። ከእነዚህ መካከልም ዋነኛው በተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንግስት በሚቀርብ የትብብር ጥያቄ መሠረት ስምምነቱን እና ሀገራችን ሕግን መሰረት በማድረግ በወንጀል ምርመራ፣ ክስ እና የክርክር ሂደት ላይ ባሉ ጉዳዮች ሚፈለጉ ማስረጃዎችን እና መረጃዎችን የመስጠት እንዲሁም ለወንጀል መፈፀሚያነት የዋሉ፣ ሊወሉ የታሰቡ ወይም የወንጀል ፍሬ የሆኑ ንብረቶችን የመያዝ፣ የማገድ እና የመወረስ ግዴታ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ ትብብሩን ለማድረግ የሚወጣው ወጪ በአገራችን በኩል እንዲሸፈን ግዴታን ይጥላል። ነገር ግን ትብብሩን ለማድረግ የሚያስፈልገው ወጭ መደበኛ ከሆነው ወጭ የተለየ እና ትብብር አድራጊ ሀገርን ከፍተኛ ወጭ የሚያስወጣ ከሆነ ወጭውን ሁለቱ ሀገራት ትብብሩ የሚፈጸምበት አግባብ በመነጋገር እንደሚወስኑ ተደንግጓል።

ሆኖም በአጠቃላይ የትብብር ስምምነቱ ተፈጻሚነት በሰጥቶ መቀበል መርህ ላይ የተመሰረተ በመሆኑ በሀገራችን በኩል ለተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንግስት የሚቀርብ ጥያቄ የሚስተናገደው በተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንግስት የሚቀርብን ጥያቄ ሀገራችን በምታስተናግድበት አግባብ ይሆናል።

3. የስምምነቱ መጽደቅ ለአገራችን የሚኖረው ጠቀሜታ

ሀገራችን እየተገበረች ያለችውን የልማት እና የዲሞክራሲ ስርዓት ግንባታ አጠናክሮ ለማስቀጠል ጉልህ ሚና ከሚጫወቱ ነገሮች መካከል የሕግ የበላይነት መከበር ነው። የዚህም አንዱ መገለጫ የተለያዩ የወንጀል መረጃዎች/ማስረጃዎች በመለዋወጥ ወንጀለኞች ከቅጣት የማያመልጡበትን ሁኔታ መፍጠር ሲሆን ይህንንም ለማከናወን በእንኳ ለእንኳ (Principle of Reciprocity) ከሚካሄዱ ትብብሮች ባለፈ በሀገራት መካከል ስምምነቶችን መፈራረም እና ፀድቀው ወደ ስራ እንዲገቡ ማድረግ ዋናው መሳሪያ ነው።

የተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች እና ኢትዮጵያ ያላቸው ግንኙነት ለረጅም ጊዜ የነበረ እና በተለይም ደግሞ በአሁኑ ሰዓት ዘርፈ ብዙ እና ከዕለት ወደ ዕለት እያደገ መምጣቱ ይታወቃል። በተለይም በንግድ እና ኢንቨስትመንት ዘርፍ ያላቸው ግንኙነት እየጨመረ የመጣ በመሆኑ እና በዚህም ምክንያት ኢትዮጵያውያን በቀላሉ ወደ ተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንዝ ለወንጀል ክስ፣ ምርመራ እና ክስ ሂደት የሚያስፈልጉ መረጃ እና ማስረጃዎች እንዲሁም ለወንጀል መፈፀሚያነት የዋሉ፣ ሊወሉ የታሰቡ ወይም የወንጀል ፍሬ የሆኑ ንብረቶች ሊሸሹ የሚችሉበት ዕድል ከፍተኛ ነው። በመሆኑም እነዚህን ጉዳዮች በተመለከተ ለሚደረጉ ትብብሮች በሕግ ማዕቀፍ ምላሽ ለማሰጠት ስምምነቱ አስፈላጊ ነው።

4. የስምምነቱ አፈጻጸም

የስምምነቱን አፈጻጸም በሚመለከት የተቀመጡትን ድንጋጌዎች ለማስፈጸምና ተፈጻሚነታቸውን ለመከታተል ኃላፊነቱን የሚወስድ መንግስታዊ አካል መሰየም አስፈላጊ መሆኑ ይታወቃል። ከዚህ አንጻር የስምምነቱ ይዘት በወንጀል ጉዳዮች የሚደረግ የጋራ ህግ ትብብርን የሚመለከት በመሆኑ የወንጀል ጉዳዮች ትብብር አካል ነው ። በዚህ ረገድ የፌዴራል አስፈጻሚ አካላትን ስልጣንና ተግባር ለመወሰን በወጣው አዋጅ ቁጥር 1263 አንቀጽ 40(1) እና የፌዴራል ጠቅላይ ዐቃቤ ሕግን ለማቋቋም የወጣው አዋጅ ቁጥር 943/2008 አንቀጽ 6 (12)) መሠረት

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፍትሕ ሚኒስቴር በወንጀልና በፍትሕ-ብሔር ጉዳዮች ዓለም አቀፍ ግንኙነትና ትብብር እንዲያደርግ ኃላፊነት የተጣለበት በመሆኑ እንዲሁም በስምምነቱ አንቀጽ 7 መሠረት የስምምነቱን አተገባበር ለመከታተል የፍትሕ ሚኒስቴር እንደ ማዕከላዊ ባለስልጣን የተሰየመ በመሆኑ ይህንን ስምምነት ለማስፈጸምና ተፈጻሚነቱን ለመከታተል ኃላፊነት ይኖረዋል።

የስምምነቱ ይዘት

ስምምነቱ በይዘት የትብብር ስምምነቱ ዓላማ፣ የተፈጻሚነት ወሰን፣ ጥያቄዉ ማዕከላዊ ባለስልጣናት፣ የጋራ የህግ ትብብር ወሰን፣ የትብብር ጥያቄዉ ፎረም እና ይዘት፣ የትብብር አፈጻጸም፣ ጊዜያዊ እርምጃዎች፣ የትብብር ጥያቄዉ ውድቅ ሊደረግ ስለሚችልባቸዉ ሁኔታዎች፣ የተለያዩ የትብብር ዓይነቶች ስለሚስተናገዱባቸዉ ሥነ-ሥርዓት እንዲሁም ሌሎች ልዩ ልዩ ድንጋጌዎችን የያዙ ሃያ ስምንት (28) አንቀጾች አሉት።

በስምምነቱ አንቀጽ 1 የስምምነቱ ዓላማ በወንጀል ጉዳዮች የጋራ ህግ ትብብር ዙሪያ የትብብር ማዕቀፍ መፍጠር ሲሆን በአንቀጽ 2 መሰረትም ሀገራቱ ሰፊ ሆነ ወንጀል ህግ ትብብር ለማድረግ መስማማታቸዉ ተደንግገዋል።

በአንቀጽ 3 መሰረት ሁለቱ ሀገራት በወንጀል ጉዳዮች የጋራ የፍትህ ትብብር ለማድረግ ግዴታ የገቡ ሲሆን የጋራ ትብብር ወሰንም

- ተጠርጣሪን ቃል መቀበል፣ ምስክር ቃል መቀበል፤
- የፋይንንስ መረጃ እና ወንጀል ሪከርድን ጨምሮ ለምርመራ የሚያግዙ መረጃዎችንና ሰነዶችን መለዋወጥ፤
- በወንጀል የሚፈለጉ ሰዎችን እና ዕቃዎችን ማፈላለግ እና መለየት፤
- መጥሪያ ማድረስን፤
- ሰዎችን ለምስክርነት እና ምርመራን እንዲያግዙ መጥራት
- በእስር ላይ የሚገኝ ግለሰብን ለምስክርነት ሲፈለግ ወይም ምርመራን እንዲያግዝ ማስተላለፍ፤
- የብርብራ እና የንብረት ማገድ ትዕዛዞችን ማስፈጸም፤
- የወንጀል ፍሬዎችን ማፈላለግ፣ መያዝ እና መወረስ
- የገንዘብ ቅጣቶችን፣ የካሳ ትዕዛዞችን ማስፈጸም፤

እና ሌሎች ተመሳሳይ የሆኑ ትብብሮችን የሚያካትት ሲሆን ስምምነቱ ወደስራ ከመግባቱ በፊት ለተፈጸሙ ወንጀሎችም ተፈጻሚነት አለው።

በአንቀጽ 4 መሰረትም ስለ ሀገራቱ ህግ እና የፍትህ አሰራር በአጠቃላይ መረጃዎችን ሊለዋወጡ እንደሚችሉ ተደንግጓል።

አንቀጽ 5 ስምምነቱ ተፈጻሚ ስለማይሆንባቸው ጉዳዮች ሚደነግግ ሲሆን ለአሳልፎ መስጠት የሚፈለግን ሰው ለማሰር፣ የተጠያቂ ሀገር ህግ ከሚፈቅደው ውጭ ለሆነ በጠያቂ ሀገር የተወሰኑ ፍርዶችን ለማስፈፀም፣ እስረኛን ለማስተላለፍ እና ጅምር የወንጀል መዛግብትን ለማስተላለፍ ጉዳዮች ተፈጻሚነት የለውም።

አንቀጽ 6 ስምምነቱ ሀገራቱ በሌላ ስምምነቶች መሰረት ያለባቸውን ትብብር የማድረግ ግዴታ የማይገድብ ስለመሆኑ ተደንግጓል።

በስምምነቱ አንቀጽ 7 በሀገራችን በኩል የፍትሕ ሚኒስቴር እንዲሁም በተባበሩት የአረብ ኤምባሪዎች በኩልም የፍትሕ ሚኒስቴር መስሪያ ቤት ማዕከላዊ ባለስልጣን (central Authorities) እንዲሆኑ ተሰይመዋል። ግንኙታቸውም በዲፕሎማቲክ ቻናል በኩል መሆን እንዳለበት እና አስቸኳይ ሁኔታ ሲያጋጥም በቀጥታ መገናኘት እንደሚችሉ ተደንግጓል።

አንቀጽ 8 ስለ ትብብር ጥቂው ፎርም እና ይዘት ሚደነግግ ሲሆን የትብብር ጥያቄ በፅሁፍ ሊቀርብ እንደሚገባ፣ ነገር ግን አስቸኳይ ሁኔታ ሲያጋጥም በኤሌክትሮኒክ መንገድ ሊላክ እንደሚችልና በ 30 (ሰላሳ) ቀን ውስጥ በፅሁፍ በዲፕሎማቲክ ቻናል በኩል ሊላክ እንደሚገባ ተደንግጓል።

በዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) መሰረት የተኛውም የትብብር ጥያቄ የሚከተሉትን መያዝ አለበት፡-

- ምርመራውን እያደረገ ያለው ወይም የወንጀል ሂደቱን እየተከታተለ ያለው አካል ስም
- የትብብሩ ዓላማ እና ተፈለገውን ትብብር ምንነት
- የወንጀሉን ዓይነት እና ያለበትን ደረጃ ፣ የፍሬ ነገር እና የህግ አጭር መግለጫ ወንጀሉ ሊያስቀጣ የሚችለው ከፍተኛ ቅጣት ማብራሪ
- የተፈለገውን ማስረጃ፣ መረጃ ወይም ሌላ ትብብር መግለጫ
- ትብብር አድራጊ ሀገር ሊከተል የሚገባው የተለየ ስነስርዓት ስለመኖሩ እና ምክንያቱን
- ትብብሩ ሊፈፀም የሚገባበት ጊዜ ገደብ
- የሚስጥራዊነት አስፈላጊነት እና ምክንያቱ

- በተጠያቂ ሀገር ውስጥ የሚያስፈልጉ ሌሎች መረጃዎችን እና ስነስርዓቶችን

በተጨማሪም በንዑስ አንቀጽ (3) መሰረት የሚከተሉትን ሊይዝ ይችላል፡-

- ምርመራው ወይም የወንጀል ሂደቱ እየተፈፀመበት ያለውን ሰው ማንነት፣ ዜግነት እና የሚገኝበትን ቦታ፤
- መረጃ አለበት የተባለውን ሰው ማንነት እና የሚገኝበትን ቦታ፤
- ሰነድ ወይም መረጃ የሚደርሰው ሰው ማንነት እና የሚገኝበትን ቦታ፤ ከጉዳ ጋ ያለው ግንኙነት እና የአደራረሱ አግባብ ወይም ስነስርዓት፤
- የሚፈለገውን ሰው ማንነት እና የሚገኝበትን ቦታ የሚመለከት መረጃ፤
- የምስክርነት ቃል ወይም ተከላኸነት ቃል እንዲመዘገብ የሚያስፈልግ የተለየ ስነስርዓት፤
- ምስክሩ እንዲጠየቅ የሚፈለገው ጥያቄ ዝርዝር፤
- ሌሎች ማስረጃዎች እንዲሰበሰቡ የሚያስፈልጉበት አግባብ፤ የቃለ መሳሰል አስፈላጊነት እና የጠያቂ አካልን ፊርማ እና ማህተም ናቸው።

በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (4) መሰረት ማንኛውም የትብብር ጥያቄ እና ደጋፊ ሰነድ በትብብር ተጠያቂ ሀገር የስራ ቋንቋ ወይም በአንግሊዝኛ ትርጉም መቅረብ ያለበት መሆኑ ተደንግጓል።

በስምምነቱ አንቀጽ 9 መሰረት ትብብር የተጠየቀ ሀገር ትብብሩን ለመፈፀም የሚያስፈልጉት ተጨማሪ ማስረጃዎች ካስፈለጉት ትብብር የጠየቀውን ሀገር እንዲያሟላ መጠየቅ እንደሚችል እና ትብብር የጠየቀውን ሀገርም መረጃዎቹና የመስጠት ግዴታ እንዳለበት ተደንግጓል።

የሚቀርቡት የትብብር ጥያቄዎች ውድቅ ሊሆኑ ስለሚችሉባቸው ምክንያቶች በስምምነቱ አንቀጽ 10 ስር የተገለፀ ሲሆን በንዑስ አንቀጽ 1 አስገዳጅ (mandatory grounds for refusal) በ

በንዑስ አንቀጽ 2 ፈቃድ ምክንያቶች (Discretionary grounds of refusal) ተዘርዘረዋል፡-

- አስገዳጅ የትብብር ውድቅ ማድረጊያ ምክንያቶች (mandatory grounds for refusal)
- ጥያቄ የቀረበበት የወንጀል ድርጊት በወታደራዊ ወንጀልነት ብቻ የሚያስቀጣ ከሆነ፤
- የተጠየቀውን ጉዳይ በተመለከተ የተጠየቀው ሀገር በጉዳዩ ላይ በመጨረሻ ፍርድ በነፃ የተሰናበተ፣ ቅጣት የተላለፈበት ወይም ቅጣቱን ፈጽሞ የጨረሰ ከሆነ፤
- ጥያቄው የቀረበለት አገር ጥያቄው የቀረበው ግለሰቡን በዘሩ፣ በኃይማኖቱ፣ በዜግነቱ፣ በጾታው፣ በፖለቲካ አመለካከቱ ወይም በመሳሰል ምክንያቶች ለመክሰስ መሆኑን በሚመለከት በቂ መረጃ ሲኖረው፤

- ትብብር ማድረግ የትብብር አድራጊ ሀገርን ሉዓላዊነት፣ ደህንነት፣ የማህበረሰብ ስርዓት እና መሰረታዊ ጥቅም ሊጉዳ የሚችል ሲሆን ናቸው።

ፈቃድ ምክንያቶች (Discretionary grounds of refusal) ደግሞ :-

- የትብብር ጥያቄው የቀረበው በወታደራዊ ፍርድ ቤት ብቻ የሚያስቀጣ ወይም የፖለቲካ ባህርይ ባለው የወንጀል ጉዳይ መሰረት ተደርጎ ከሆነ ሲሆን በተባበሩት አረብ ኤምሬቶች በኩል በፕሬዝዳንቱ፣ በምክትል ፕሬዝዳንቱ፣ በጠቅላይ ሚኒስቴሩ፣ በማንኛውም የፌዴራል ጠቅላይ ምክር ቤት (Federal Suprem Council) አባል እና በቤተሰቦቻቸው ላይ የተሰነዘረ ጥቃት፣ በኢትዮጵያ በኩል ደግሞ በማንኛውም ሰው ላይ የሚፈፀሙ ወንጀሎች እንደ ፖለቲካ ወንጀሎች የማይቆጠሩ ሲሆን በተጨማሪም በሌሎች ሀገሮቹ አባል በሆኑባቸው የባለ ብዙ ወገን ስምምነቶች መሰረት እንደ ፖለቲካ ወንጀል የማይቆጠሩ ወንጀሎች፣ የሰው መግደል ወንጀል፣ ሽብርተኝነት እና በነዚህ ወንጀሎች ማሰር፣ ሙከራ ማድረግ እና ወንጀለኛን በመርዳት መሳተፍ ወንጀሎች እንደ ፖለቲካ ወንጀሎች አይቆጠሩም።
- ድርጊቱ በተጠያቂ ሀገር እንደወንጀል የማይቆጠር ከሆነ፤
- የተጠየቀውን ጉዳይ በተመለከተ የተጠየቀው ሀገር በጉዳዩ ላይ የመጨረሻ ፍርድ የተላለፈበት ከሆነ፤
- ትብብርን ማድረግ ከተጠያቂ ሀገር ህግ ጋር ሚቃረን ከሆነ ናቸው።

ነገር ግን የባንክ ምስጢራዊነትን መሰረት በማድረግ ብቻ መቃወም እንደማቻል እንደሁም ትብብርን ከመቃወም በፊት በተወሰነ ቅድመ ሁኔታ ትብብር ማድረግ የሚቻልበት አግባብ ካለ እንዲታ እና ትብብሩ ወድቅ ከተደረገ በፍጥነት ለጠያቂ ሀገር ማሳወቅ እንደሚገባ ተደንግጓል። አንድ የቀረበ የትብብር ጥያቄ ከትብብር ተጠያቂ ሀገር የውስጥ ህጎች ጋር እስካልተቃረነ ድረስ በሚመለከተው የመንግስት ተቋም ተግባራዊ ሊደረግ እንደሚገባው እንዲሁም ይህን አስመልክቶ ለጥያቄ አቅራቢ ሀገር ማሳወቅ እንደሚገባ በስምምቱ አንቀፅ 11 ስር ተደንግጓል።

አንቀጽ 12 በትብብር አማካኝነት የተለዋወጧቸው ሰነዶች እና ንብረቶች የተላለፉበትን ዓላማ ካጠናቀቁ ወደ መጡበት ሀገር ሊመለሱ እንደሚገባ ይደነግጋል።

አንቀጽ 13 ስለ ምስጢራዊነት እና ስለ ወሰን የመረጃ አጠቃቀም የሚደነግግ ሲሆን ትብብር የተጠየቀ ሀገር ማንኛውንም የትብብር ጥያቄ፣ ከጥያቄው ጋር ተያይዘው የሚቀርቡ ሰነዶች እና ትብብሩን ለማድረግ የተወሰዱ እርምጃዎች ምስጢራዊ መሆን አለባቸው። ነገር ግን ምስጢራዊነትን ጠብቆ ትብብሩን ለመፈፀም የማይቻል ከሆነ ለትብብር ጠያቂ ሀገር ማሳወቅ እና ፈቃድ ማግኘት ያስፈልጋል። ትብብር የተጠየቀ ሀገር በትብብሩ መሰረት የሚገኝ ማንኛውንም መረጃ እና ማስረጃ ለተፈለገበት የወንጀል ምርመራ እና የክስ ሂደት ብቻ የመጠቀም እና መረጃዎቹን ከመጥፋት፣ ካልተፈቀደ ተደራሽነት፣ ከመቀየር እና አላግባብ ጥቅም ላይ እንደቻዉል ጥበቃ የማድረግ ኃላፊነት ያለበት ሲሆን መረጃዎቹን እና ማስረጃዎቹን ከተጠየቀበት የትብብር ጉዳይ ውጭ ያለ ትብብር አድራጊ ሀገር ቅድመ ፈቃድ ያለመጠቀም (restricted use) ግዴታ አለበት።

የስምምነቱ አንቀጽ 14 ሰነዶችን ለማድረስ የሚደረግን ትብብር የሚመለከት ሲሆን የትብብር ጠያቂ ሀገር የውስጥ ህግ በሚፈቅደው መሰረት ትብብር የማድረስ ግዴታ ያለበት ሲሆን ትብብር ተጠያቂ ሀገር ሰነዱን ለሚመለከተው ሰው ምክንያታዊ በሆነ ጊዜ በማድረስ ሰነዱን ያስረከበ ስለመሆኑ የሚያሳይ ማረጋገጫ ለትብብር አቅራቢ ሀገር መስጠት ይኖርበታል። ሰነዶቹን ማድረስ ካልቻለም ምክንያቱን በመግለጽ ማሳወቅ አለበት። ነገር ግን መጥሪያ የደረሰው ሰው በተጠየቀው መሰረት ካልቀረበ በትብብር አድራጊም ይሁን ጠያቂ ሀገር ምንም ዓይነት ቅጣት ወይም የማስገደድ እርምጃ አይደርስበትም።

ስምምነቱ አንቀጽ 15 በትብብር ተጠያቂ ሀገር ከሚገኝ ግለሰብ ቃል ለመቀበል ወይም ማስረጃ ለማግኘት ስለሚጠየቅ ትብብር የሚደነግግ ሲሆን በዚህ ድንጋጌ መሰረት ለተተቀሰው ዓላማ ትብብር የተጠየቀ ሀገር የውስጥ ህግ እስከሚፈቅደው ድረስ ትብብር የማድረግ ግዴታ አለበት። የትብብሩ ዓይነት በቀጥታ ምስክሩን አግኝቶ ቃል መቀበልን፣ የምስክርነት ቃል ተቀብሎ እንዲላክ መጠየቅን እና ማንኛውንም ለማስረጃነት የሚያገለግል ሰነድ ወይም ቁስ እንዲመጣ ማድረግን ያጠቃልላል። በተጠያቂ ሀገር የሚገኝ ትብብሩ የሚመለከተው ሰው ወይም ህጋዊ ወኪሉ በጠያቂ ወይም በተጠያቂ ሀገር ህግ መሰረት ማስረጃ መስጠቱን መቃወም ይችላል። በትብብር አድራጊ ሀገር ውስጥ በእስር የሚገኝ ፍርደኛ ግለሰብ በጊዜያዊነት ወደ ትብብር ጠያቂ ሀገር በማዘዋወር የምስክርነት ቃል እንዲሰጥ ለማድረግ የሚቀርብ የትብብር ጥያቄ አስመልክቶ

እንዴት እንደሚከናወን በአንቀፅ 16 ስር ተደንግጓል። ግለሰቡ በፈቃዱ ከተዘዋወረ በኋላ ምስክርነቱን ሰጥቶ እስከሚመለከስ ትብብር አድራጊ ሀገር ከጠየቀ በእስር እንደሚቆይ ነገር ግን በትብብር ጠያቂ ሀገር ውስጥ ባለበት ጊዜ እንዲለቀቅ ትብብር አድራጊ ሀገር ካዘዘ ሊለቀቅ እንደሚገባ እና በእስር በትብብር ጠያቂ ሀገር የቆየበት ጊዜም እንደሚታሰብለት ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 17 ማስረጃ ወይም ሌላ ድጋፍ እንዲሰጥ ስለሚፈለግ ሰው የሚመለከት ሲሆን በዚህ ዙሪያ ጥሪውን ለተፈላጊው ሰው እንዲደርስ ትብብር የተጠየቀ ሀገር ትብብር ማድረግ እንዳለበት እና ትብብር የጠየቀ ሀገርም ስለ ሰውየው ደህንነት አስፈላጊውን እንደሚያሟላ ይደነግጋል። ግለሰቡ ፈቃደና ከሆነ ትብብር የተጠየቀው ሀገር ግለሰቡ ትብብሩን እንዲያደርግ የሚያስችሉ አስፈላጊ እገዛዎችን ማድረግ እንዳለበት ነገር ግን ግለሰቡ ፈቃደኛ ካልሆነ ምንም ዓይነት ቅጣት ወይም የማስገደድ እርምጃ እንደማይወሰድበት ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 18 ሁለቱ ሀገራት ለፍትህ አስፈላጊ ሆነ ሲገኝ እና ለፍጥነት ሲባል የቪዲዮ ኮንፈረንስ እና ሌሎች የምስል ወድምጽ መገናኛ ዘዴዎችን ለመጠቀም በማንኛውም ጊዜ ሊሰማሙ እንደሚችሉ ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 19 በሌላ ሶስተኛ ሀገር በእስር ላይ የሚገኝ ሰው ለህግ ጉዳዮች የጋራ ፍትሕ ትብብር ዓላማ በአንዱ አባል ሀገር በኩል ወደ ሌላው አባል ሀገር የሚልያፍበት አጋጣሚ ሲፈጠር (transit) የይለፍ ፈቃድ ሊፈቅዱ እንደሚችሉ እና እስከሚተላለፍ ድረስ በእስር ላይ ለማቆየት ካስፈለገ ሊሰማሙ እንደሚችሉ ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 20 በእስር ላይ የሚገኝ ሰው ለህግ የጋራ ትብብር ዓላማ በትብብር ጠያቂ ሀገር ከተላለፈ በኋላ ቀድሞ በሰራው ሌላ የወንጀል ጉዳይ ምክንያት ሊያዝ፣ ሊከሰስ ወይም ሊታሰር እንደማይችል እንዲሁም በዛ ሀገር ባይገኝ ኖሩ ሊጠየቅ በማይችልበት የፍትህ-ብሔር ጉዳይ ሊጠየቅ እንደማይችል ተደንግጓል። በተጨማሪም ከተላለፈበት ጉዳይ ውጭ ያለ ፈቃዱ መረጃ እንዲሰጥ ወይም ትብብር እንዲያደርግ እንደማይገደድ ተደንግጓል። ሆኖም ግለሰቡ ከጠያቂ አገር ወጥቶ በፈቃደኝነት ወደዛው ሀገር ከተመለሰ፣ ግለሰቡ ነፃ ከተደረገ በኋላ ከሀገሪቱ መውጣት እየቻለ በ 30 ቀናት ውስጥ ከጠያቂ አገር ካልወጣ ግን ሊያዝ፣ ሊከሰስ ወይም ሊታሰር እንደሚችል ተገልጧል።

የስምምነቱ አንቀጽ 21 በተጠያቂ ሀገር የሚገኙ ለሁሉም ክፍት የሆኑ (Publicly available) ሰነዶችን እና በመንግስት መስሪያ ቤቶች የሚገኙ ሰነዶችን (Official Documents) የሚመለከት

ሲሆን ለሁሉም ክፍት የሆኑ (publicly available) ሰነዶችን ለማቅረብ ግዴታ ያለበት ሲሆን በመንግስት መስሪያ ቤቶች የሚገኙ ሰነዶችን ኮፒ ደግሞ ሊተባበሩ እንደሚችሉ ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 22 ስለ ብርብራ እና መያዝን ስለሚመለከት ትብብር የሚመለከት ሲሆን በዚህ ረገድ ለሚጠየቅ ትብብር የሀገራቸው ህግ እስከሚፈቅደው ድረስ ትብብር ማድረግ እንደሚገባቸው ትብብር የሚጠይቅ ሀገርም አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን መስጠት ያለበት መሆኑን፣ ትብብር የሚያደርግ ሀገርም ስለተበረባረመ ንብረት፣ ስለተያዘው ዕቃ እና አጠቃላይ ሁኔታዎች መረጃ የመስጠት ግዴታ ያለበት መሆኑን እንዲሁም ትብብር የጠየቀ ሀገር የተያዘውን እቃ በተመለከተ ትብብር የሚያደርገው ሀገር የሚያስቀምጠውን ቅድመ-ሁኔታ ማክበር ግዴታ እንዳለበት ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 23 ከትብብር ጠያቂ ሀገር የህዝብና መንግስት ሀብት የተመዘበረ (በህገወጥ መንገድ ተገኝቶ እና ህጋዊ መስሎ የቀረበም ይሁን አይሁን) ትብብር በተጠየቀ ሀገር የተገኘ የተያዘና የተወረሰ ንብረት ንብረቱን ለመያዝ እና ለመወረስ የወጣ ወጭ ብቻ ተቀንሶ የቀረው ንብረት ወደ ትብብር ጠያቂ ሀገር የመመለስ ግዴታ ትብብር በተጠየቀ ሀገር ላይ ይጥላል። ንብረት የመመለስ ተግባርም የሚፈፀመው በትብብር ጠያቂ ሀገር የሚደረግን መጨረሻ ወሳኔ መሰረት በማድረግ ነው።

የስምምነቱ አንቀጽ 24 በወንጀል የተገኘ ገንዘብ ወይም የወንጀል መፈፀሚያነት ያገለገለ ንብረት በትብብር ተጠያቂ የሚገኝ ከሆነ ገንዘቡን ለማፈላለግ ጥረት ማድረግ ግዴታ ያለበት ሲሆን ትብብር የጠየቀ ሀገርም ገንዘቡ ወይም ንብረቱ በትብብር ተጠያቂ ሀገር የሚገኝ ስመሆኑ ለመጠርጠር የቻለበትን ምክንያት መግለጽ ይኖርበታል። እነዚህ ንብረቶች በሚገኙ ጊዜ የመጨረሻ ፍርድ በትብብር ጠያቂ ሀገር እስኪሰጥ ድረስ ትብብር የተጠየቀ የወስጥ ህግ እስከሚፈቅደው ድረስ የትብብር ጠያቂ ሀገር ንብረቶቹ ወደሶስተኛ ወገን እንዳተላለፉ እና አንዳይባክኑ የሚያስፈልገውን እርምጃ መውሰድ አለበት። ትብብር የተጠየቀ ሀገር የቅንጅብና ሶስተኛ ወገኖችን ጥቅም እንደማይጎዳ በማረጋገጥ የወስጥ ህግ በሚፈቅደው ልክ ለትብብር ጠያቂ ሀገር መመለስ ግዴታ አለበት።

የስምምነቱ አንቀጽ 25 የሰነዶችን ተቀባይነት የሚመለከት ሲሆን ሁለቱ ሀገራት የሚለዋወጧቸው ማንኛውም ሰነዶች መረጋገጥ (Authentication) የማያስፈልጋቸው መሆኑ ተደንግጓል። ነገር ግን ከሁለቱ ሀገራት አንዳቸው በሚጠይቁበት ጊዜ ሰነዶች የማረጋገጥ ግዴታ አለባቸው።

የስምምነቱ አንቀጽ 26 ትብብር የጠየቀ ሀገርን በትብብር ተጠያቂ ሀገር በሚደረጉ ሂደቶች ውክልና እና ወጭን የሚመለከት ነው። በዚህ አንቀጽ መሰረት ትብብር ተጠያቂ ሀገር የወስጥ ህጉ በሚፈቀድለት ልክ ትብብር የጠየቀ ሀገር በሂደቶቹ እንዲወከል የማድረግ ወይም የመወከል ግዴታ አለበት። የትብብር ጥያቄውን መሰረት በማድረግ ለሚከናወኑ ስራዎች የሚያስፈልገው ወጪ የሚሸፈነው በትብብር ሰጪ ሀገር እንደሚሆን ተደንግጓል። ነገር ግን ከመደበኛ ወጭዎች የተለየ ክፍ ያለ ወጭ የሚጠይቅ ሲሆን ወጪዎች በጥያቄ አቅራቢ ሀገር በኩል የሚሸፈን ይሆናሉ።

በስምምነቱ አንቀጽ 27 ደግሞ በስምምነቱ አፈፃፀም ሆነ አተረጓጎም ላይ በሁለቱም ሀገራት ማዕከላዊ ባለስልጣናት የሚነሱ አለመግባባቶች በዲፕሎማሲያዊ መስመር በሚደረግ ምክክር እንደሚፈቱ ተደንግጓል።

የስምምነቱ አንቀጽ 28 የመጨረሻ ድንጋጌዎችን የያዘ ሲሆን ስምምነቱ ወደ ሥራ የሚገባው በሁለቱም ሀገራት መጽደቁን በሚመለከት ሰነድ በዲፕሎማቲክ መስመር የመጨረሻው ልውውጥ ከተደረገበት ከ30 ቀናት በኋላ እንደሆነ ተደንግጓል። ስምምነቱ በሀገራቱ የጋራ ፈቃድ ላይ ተመስርቶ መሻሻል እንደሚችል፣ ተፈጻሚነቱ ስምምነቱ ከመፈረሙ በፊት ለተፈፀሙ ወንጀሎችም መሆን እንዳለበት፣ በተጨማሪም ሀገራቱ የ180 ቀናት የጽሑፍ ቅድመ-ማስታወቂያ በመስጠት የስምምነቱን ተፈጻሚነት ቀሪ ማድረግ እንደሚችሉ ተደንግጓል። ይህም ቀድሞ የተጀመሩ ሂደቶች ላይ የሚያስከትለው ተጽዕኖ የሌለ መሆኑ ተደንግጓል። በመጨረሻም ስምምነቱ ወደ ስራ ከገባበት ጊዜ በፊት የተፈፀሙ ወንጀሎችን ጨምሮ በሀገራቱ በሚቀርቡ ማንኛውም ጥያቄዎች ላይ ተፈጻሚ እንደሚደረጉ ተደንግጓል።

ማጠቃለያ

የተባበሩት የአረብ ኤምባሪዎች እና ኢትዮጵያ ያላቸው ግንኙነት ለረጅም ጊዜ የነበረ እና በተለይም ደግሞ በአሁኑ ሰዓት ዘርፈ ብዙ እና ከዕለት ወደ ዕለት እያደገ መምጣቱ ይታወቃል። በተለይም በንግድ እና ኢንቨስትመንት ዘርፍ ያላቸው ግንኙነት እየጨመረ የመጣ

በመሆኑ እና በዚህም ምክንያት ኢትዮጵያውያን በቀላሉ ወደ ተባበሩት የአረብ ኤምሬቶች መንገድ ለወንጀል ክስ፣ ምርመራ እና ክስ ሂደት የሚያስፈልጉ መረጃ እና ማስረጃዎች እንዲሁም ለወንጀል መፈፀሚያነት የዋሉ፣ ለወሉ የታሰቡ ወይም የወንጀል ፍሬ የሆኑ ንብረቶች ሊሸሹ የሚችሉበት ዕድል ከፍተኛ ነው። በመሆኑም እነዚህን ጉዳዮች በተመለከተ ለሚደረጉ ትብብሮች በሕግ ማዕቀፍ ምላሽ ለማስጠት ስምምነቱ አስፈላጊ ነው። ከዚህ አንጻር በሚኒስትሮች ምክር ቤት እና በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ውይይት ተደርጎበት እንዲጸድቅ ረቂቅ አዋጁን አያይዘን አቅርቦናል።